

PEDAGOGICAL SCIENCES

**ETHNIC ENVIRONMENT AS A PEDAGOGICAL CONDITION
FOR THE FORMATION OF PATRIOTIC CONSCIOUSNESS
OF SENIOR PRESCHOOL EDUCATION STUDENTS**

**ЕТНОСЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА
ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ СТАРШОГО ВІКУ**

Hanna Kravchenko¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-354-5-19>

В умовах фундаментальних змін сучасного освітнього простору України, нових соціокультурних ситуацій, соціальних вимог і потреб, спрямованих на утвердження пріоритетного значення освіти на рівні дошкілля, формування в суспільстві розуміння значення дошкільного віку життя людини як найбільш важливого етапу її формування, становлення національно-патріотичної особистості, успадкування суспільно-культурного досвіду українського народу є одним із головних завдань виховання майбутнього покоління, яке забезпечить розвиток громадянина-патріота, здатного захистити власну національну незалежність та цілісність.

Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами народознавства визначається сукупністю педагогічних умов. Місцем становлення патріотичної свідомості дошкільників є заклад дошкільної освіти поряд із сім'єю. Успішність цього процесу значною мірою залежить від середовища, що осягає простір дитини. Однією з форм забезпечення оптимального освітнього простору для успішного національно-патріотичного виховання дошкільників, на нашу думку, є створення розвивального етносередовища в сучасних закладах дошкільної освіти [3, с. 3].

Погоджуємося з сучасними науковцями А. Богуш та Н. Гавриш, які в монографії «Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку» визначили «середовище, як життєві умови людей та продуктів їх спільної діяльності, невід'ємну частину соціуму, свідомо організовану, керовану, багатофункціональну і відкриту освітню систему, в якій дитина реалізує себе як соціально розвинена

¹ Kryvyi Rih State Pedagogical University, Ukraine

цілісність» [4, с. 225]. Розвиток особистості дитини відбувається на основі багатоканальної взаємодії всіх суб'єктів освітнього середовища.

Нам імпонує думка сучасної дослідниці К. Суятиної, яка вважає, що однією із основних педагогічних умов формування національно-мовленнєвої особистості є створення розвивального середовища у закладі дошкільної освіти [5, с. 206].

Мета статті полягає в дослідженні етносередовища як ефективної умови формування патріотичної свідомості дошкільника.

Проблемі змісту освітнього середовища були присвячені дослідження, науковців І. Бега, В. Вербицького, Д. Гібсона та ін. Сучасні підходи щодо питання створення освітнього середовища дошкільної освіти вивчали А. Богуш, О. Ковшар, К. Суятинова. Розвивальне середовище було предметом наукового дослідження багатьох вітчизняних учених: Л. Виготського, О. Запорожця, А. Леонтєва, С. Рубінштейна.

Розгляду змісту поняття «освітньо-розвивальне середовище» присвячені дослідження Н. Гонтаровська, І. Карабаєва, К. Крутій, О. Савченко та інші. Нам імпонують методологічні стратегії, запропоновані І. Бехом, які є найбільш ґрунтовними в створенні освітнього середовища. Першочергово у формуванні індивіду учнів у процесі освітньої діяльності через освітній зміст взято розвиток морально-духовних якостей дитини та використання розумових операцій, як от: аналіз, синтез, порівняння та оцінювання. Відношення розумового й морально-духовного вдосконалення дітей, на думку І. Бега, порушує питання оптимальної організації освітньої діяльності, яка б забезпечувала їхній повноцінний інтелектуальний розвиток та спрямовувалася на якість морально-духовного вдосконалення особистості [2, с. 4]. На нашу думку, ці положення рівною мірою стосуються й особливостей створення освітнього середовища в закладах дошкільної освіти.

Питання змістового та якісного середовища, у якому навчаються діти, завжди привертало увагу вчених, на думку Я. Коменського, «середовище навчального закладу повинно цікавити дітей, бути чистим і світлим, оздобленим картинами, портретами відомих діячів країни, географічними мапами тощо. За межами закладу має бути ігровий майданчик, а також сад, де діти можуть спостерігати за деревами, квітами і травою» [4, с. 89]. Середовище має сприяти навчанню та вихованню дітей і відтворювати культурні, природні, історичні, технологічні, санітарні елементи навколишнього світу. Ці рекомендації повною мірою притаманні й для закладів дошкільної освіти.

Освітнє середовище має високий виховний функціонал, що відкриває дітям дошкільного віку простір світоглядних уявлень, формує їхні соціальні погляди та ціннісні орієнтації, індивідуальний гуманістичний

напрям, духовні й матеріальні запити, знайомить з шаблонами моральної поведінки та спільної діяльності, індивідуальної та колективної комунікації. Дієвість виховного функціоналу освітнього середовища посилюється, коли навчальна інформація про навколишній світ гармонійно узгоджується з інформацією, актуальною для особистісного розвитку дитини, і стає методом модернізації моральної поведінки дитини [1, с. 125].

Вважаємо, що освітнє середовище повинно відповідати віковим особливостям дитини. Як свідчить практика, створення освітнього середовища в закладах дошкільної освіти сприяє підвищенню ступеня духовно-морального, патріотичного виховання особистості вже на рівні дошкільної освіти та покращує взаємовідносини між учасниками освітнього процесу.

Створення освітнього середовища передбачає вирішення наступного комплексу завдань щодо виховання дітей дошкільного віку як морально свідомих патріотів України, а саме: розвиває особистість, яка усвідомлює себе як невід'ємний компонент національної культури України; формує світогляд дитини та свідоме ставлення до навколишнього середовища на основі активної творчої діяльності дитини; розвиває потребу в реалізації своїх творчих інтересів і здібностей на благо сім'ї та найближчого оточення; формує екологічну свідомість, усвідомлення особистої цінності у збереженні навколишнього середовища; виховує етичні норми поведінки, поваги до інших людей, толерантності у взаємовідносинах з оточуючими; виховує гордість за бойові та трудові досягнення людей похилого віку тощо [4, с. 86].

Предметно-розвивальне середовище груп старшого дошкільного віку сучасного закладу дошкільної освіти доцільно доповнювати етно-засобами у всіх студіях групових приміщень. Наприклад, студію книги потрібно доповнити дитячою художньою літературою з малими жанрами дитячого фольклору, з метою залучення дошкільників до народознавчої скарбниці українського народу. У природній студії доцільно розмістити кімнатні квіти та створити штучні природні зони України з характерним рослинним та тваринним світом. Ігрову студію доповнити різноманітними кониками, ляльками, свищиками, які створено майстрами різних регіонів України та слугують матеріалом для народних розваг і використовуються під час прилучення до народно-декоративного мистецтва на заняттях народознавчого спрямування. Музичний та спортивний центри наповнити народними музичними інструментами та спортивним приладдям для використання під час народних ігор.

Таким чином, народознавчий матеріал, на нашу думку, повинен пронизувати весь предметний дитячий простір задля успішного

наближення дошкільників до життєвих реалій, бо саме перебування дітей в атмосфері національних традицій здатне викликати позитивні почуття і мотивацію у подальшому до пізнання світу.

Отже, становленню патріотичної свідомості дошкільника, на наш погляд, буде сприяти створення такого освітнього простору, яке б налаштовувало дитину на отримання знань з різних аспектів української культури, сприяло б розвитку позитивних емоцій від ігрової, освітньої, трудової діяльності етнокультурного спрямування. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в пошуку сучасних підходів створення освітнього середовища, перспективних методик національно-патріотичного виховання дошкільників засобами народознавства, задля підвищення якості дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Антипець В. П., Притулик Н. В. Розвивальне етносередовище в ДНЗ як засіб етнізації дошкільників (відгомін ідей С. Русової в сучасному освітньому просторі). *Педагогічні ідеї Софії Русової у контексті сучасної освіти* – 2016: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 160-річчю від дня народження С. Ф. Русової (м. Чернігів, 18–19 лютого 2016 р.). Чернігів : Десна Поліграф, 2016. С. 85–87.
2. Бех І. Д. Виховуємо патріотизм як почуття і цінність. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 6. С. 4–8.
3. Богуш А. Національно-патріотичне виховання в українському дитячому садку. Концепція Софії Русової та сьогодні. *Дошкільне виховання*. 2016. № 2. С. 2–5.
4. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. 408 с.
5. Суятинова К. Є. Національно-мовленнєва особистість: стан дослідження дефініції. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2022. № 85. С. 204–207. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/85/43.pdf> (дата звернення: 13.10.2023).